

ספר

דרוש על התורה ועל המצות

מאדוננו מורינו הרב הגאון, אדיה דבי עלאי, ארי שבחבורה,
ממנו תצא תורה, לו זרוע עם גבורה, הוא ניהו אור התורה,

כמהור"ד יהודא ליוזא ב"ר בצלאל זצללה"ה.

נדפס ראשונה בק"ק פראג שנת שני"ג לפ"ק.

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ועתה נדפס פה

Łódź, Nowomiejska

ווארשא

בדפוס ר' יצחק גאלדמאן נ"י.

לפ"ק

תרל"א

שנת

שיד חרוזי מכבוד חתן המחבר ז"ל, מוהר"ר יצחק ב"ר שמשון ב"ר ז"ל אשר הביא את הספר הק' הזה לדפוס בשנת שג"ב.

אריה ולבית מי יקום, שפטים יסק בנשיקים, משיב דברים עתיקים, חוקים כלאי מולקים, מוללים
כברקים משחקים, יעטפו מתוקים כעמקים, מון אל זן מפיקים, כלאיות סוחר ממרחקים,
לגדור מלוח וחקים, זכך קולי אתן בשווקים, ועליהם שפתי מריקים, שרלים אלסורים בלזיקים,
במלאזני משקל לודקים, צימד וב' תועות מחושקים, וכמוהו עוד מחזיקים, וצימד ולנועה מפסיקים,
ככה בפוחמים מעתיקים, וכן בסוגרים נדדקים, ועלי דלשיהם נחקקים, אוסוית שמי ונדדקים,
ולאש משלי מנרחקים, ואומר ולתם הדבקים, וגו' :

ימין ושמאל, צפה אל מול, בעין : חזות מישור, קסת קשור, לציין
בעט ברזל, רכיב נזל, כמלים : באר חכמה, ירוו ערמה, פתיין
שמע מוסר, מאד נמסר, לקלים : שנאת תורה, ושים גדרה, לאין
נמות אחרה, הלא הקרה, גדולים : כמ"טמונים, הפוך פנים, ועין
נתונים הם, זבדיהם, וסובלים : כמו פורש, רחב מדרש, מניין
ועת הזה, נציר נבוה, עלולים : ורור יתום, לכב סתום, עדין
באין סדר, רעות עדר, ועוללים : כמו מוכח, היות נשכה, לעיין
ולא הלז, במה כשלו, ונופלים : ועוד מועלים, מקולקלים, מנויין
היות חומאים, ומחטיאים, סגולים : כאז הגו, וגם שגו, ביין
בכך ירין, גדור פרץ, שבילים : לכו אלי, למלולי, ראויין
דרושי זה, כמו רזה, כלולים : דעו מה הוא, וחגרוהו, לויין
ויראכם, אלהיכם, פעלים : ברבואות, למוכה אות, כקן :

ועוד בשם גאונו המחבר. אקרא, ליסר שמו ומוסרו על פי המקרא :

יראת ה' אלמדכם מי איש החפץ חיים .
דמו אזניכם ולכו אלי שמעו ארץ והאזינו עינים .
והב בסופה נכספה וגם כלתה רובצת בין המשפתים .
דגרה בצלה החכמה כצל הכסף וזתב פרוים .
דפך לכם לשנוא שונאי טוב ואוהבי רעה ורשעתים .
בקשה נפשי ולא מצאתי אדם אחד מאלף ואלפים .
נתיביתה לא המצא על כן הלחלה מלאו מתנים .
ברגלים הרמסנה כי כל שלהנות מלאו קיא מעים .
צפה הצפית ערוך השלחן אכול שהה כורם מים .
למנו לשונם דבר שקר העות אסור התנות ונכמים .
אחלי יכנו דרכי שמעו מלתי ואחזתי באזנים .
להקשיב לחכמה אזניכם אוין שומעת כל מצלתיים .
זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד כבר לכב וכפים .
לתם סתרים ומים גנובים לא תגנובו שלשם שבעתים .
חזקו ידים רפות בל ידים תרפינה ואמצו כושלי ברכים .

יראת ה' מוסר חכמה כי לתושיה כפלים .
הן אמת חפצתי במוחות כי מח מראות עינים .
ועמודיה יתפלצון וכסתה אוהם פלצות עצלתיים .
דורש ומבקש אין לה אין למחסור דבר שפתים .
הון תורה מהבל ימעט באין מרבה לקבון על ידים .
באין אלפים אכוס בר וירא כי יש שכר במצורים .
נשקו בר פן יאנף כי יבער כמעט והאברו דרכים .
ביין שגו גם אלה ובשכר תעו גאות שכורי אפרים .
צחוק ולעג מרבה להכיל בכוס העמוקה ורחבתים .
למר שמים מתוק האומרים לרע טוב מנעורים .
את מי יורה דעה ויבין גמולי מחלב עתיקי שדיה .
למצא דברי חפץ בתורת ה' יהגה יומם ולילותיו .
זכרו זאת והתאושו אשישו קיר דרושים ודלתים .
לא תשתו את יינם חמת תנינים השותים כמזיקים .
חזקו מציון תצא תורה ואמצו דבר ה' מירושלים :

הקדמה

המה עבדים מוכרחים קנויים ומיוחסים אליו, גם בזולת זה היו כמי שאינו מלווה ועושה ואמרו גדול המלווה ועושה וכו' ב"ק (דף לח), הגם כי אמרם נעשה ונשמע גם הוא היה אחרי זיווי ובקשת השם ית', סוף סוף היה עוד מקום להם לומר שאם לא היו חפצים בחורו לא היו לריכים לקבלה וכאשר כמעט נמצא בזאמות שחזר עליהם השם לשיקללו החורה ועדיין היו א"כ ישראל כמינים מנוזים ועושים, לכן כפה עליהם ההר לעשותם מלווים ומוכרחים ועושים, ומ"מ אחרי הכרח קבלת גזירת המלך מה עוב ומה נעים ומעולה ביותר כאשר העבד מקבל גזירה הכרחית שהיא מרצונו הטוב גם כן ועושה חובה מאהבה כאשר אז לא יוכל להחזיק טובה לעצמו בזה ששעה שרצונו, ולכן שלח אליהם הש"י (שמות יט) וזהה אם שמוע תשמעו שיקבלו החורה מעלמם גם כן. נחבאר לך גם כן כי יתרו לא היה שייך בזכינה זאת שלא הוציאו ממזרים ולא תהיה לו קבלת החורה כי אם מרצון עצמו מה שאין דעתו יתבי' נוטה זו כחומר, גם אין ראוי שיהיה קבלת החורה לתאזין לישראל בחיוב ורצון וליתרו ברצון לבד שאין לכפות עליו הר הכרח, לכך וישלח משה את חותמו ויילך לו אל ארצו ואחר כך בחדש השלישי וגו' :

בחדש השלישי ללאה בני ישראל מארץ מצרים (שמות יט), יש לשאול למה נסמכה פרשה זאת אל וישלח משה את חותמו שקדם לה, ואף למאן דלמחר (זכחים דף קיז) יתרו קודם מתן תורה בא, שלוחו אל ארצו לא היה עד אחר מתן תורה עד שנה שנייה, שהרי מצינו במסע הדגלים שאמר לו משה (במדבר י) נוסעים אנחנו אל המקום וגו' אל נא תעזוב אותנו, ואם כן למה הקדימה תורה קרא דוישלח משה לכה עמך אל יתרו חתן תורה לדברי החומר (זכחים עב) יתרו אחר מתן תורה בא, ונסמכה פרשת יתרו לפרשת בשלח על ידי שבשילח ששמע קריעת ים סוף או מלחמת עמלק בא, מאי אם כן ענין וישלח משה את חותמו לפרשה הקודמת, דליון לומר שרצה הכתוב לסמוך כל ספורי ענין יתרו יחד, שהרי בפרשת בהעלותך היה עדיין יתרו עם ישראל וכתב עוד ממנו שם בדגלים כאשר זכרנו. ונראה לומר כי פרשה זאת היא פרשת מתן תורה נסמכה אל וישלח משה את חותמו וגו' (שמות יח) להורות לנו כי לישראל בפרט ובעלם נתייחסה נתינת החורה-בהחלט ולא לזולתן מהעמים, וכאשר יובן מאמרו (שמות כ) אכני ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מניח עבדים תלה הדבר בהוציאו אותם ממזרים ולא אחר אשר ברחתי את כל או זולת זה מהמעלות היותר כוללה ועליונות מההואה, אלא שרצה לומר אחר שהוצאתי אתכם ממזרים מניח עבדים היא היא כנה מוכרת אתכם לעבדים לי ושמוכרחים אתם לקבל גזירתי וחרתי בעל כרחכם, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל שהיו יכולים לא עלה לרצון לפינוי ית' שיאמרו חרצון נפשנו הטוב נעשה זאת רק יהיו עבדיך קנויים לו בהכרח, ולכן כפה עליהם ההר כניגית כאשר דרשו מצתחתית ההר לומר אם אין אתם מקבלים החורה שם תהא קבורתכם מפני כי היו ביד מזרים שעשו בהם כרצונם, ואילו לא שהקב"ה בעצמו וכבודו גאלם והוציאם משם כבר היו מאבדים אותם ועושים אותם כליה ח"ו, ואם לא קבלו חורונו אשר בשביל זה הוציאם הרי היו כאלו עודם במזרים אבדים ונדחים שם בידי המזריים, לכך כפה עליהם ההר כניגית שאם לא יקבלוה שם תהא קבורתם הרי הם עבדים מוכרחים לו בעל כרחם. והיה בידו לכופו עליהם בשביל כך. וזוהי יסולק המדרש הזה מה שהשיבו עליו התוספות שבת (דף פח) היאך יאמר שפשה עליהם ההר כניגית הרי כבר אמרו בנפש חפצה נעשה ונשמע, דלא קשיא כלל מפני כי הש"י גזר עליהם החורה והמאות כמלך עבדו על עבדיו הקנויים לו אשר על כרחם לריכים לקבל גזירת רבן, כן צמה שאמרו מרצונם נעשה ונשמע וזה לא היו עבדים לו כאשר צמינה זאת שפסית ומלווה גם בזולת מהעבדים, אחרים צמה שפכה עליהם ההר (דרוש)

ובמדבר נראה שבאו ליישב דבר זה באופן אחר. אמרו שם אחר שלמה (משלי יד) לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר אחר הקב"ה בני היו משועבדים בטיב ולבנים ויתרו היה יושב בזינתו בצמה ובהשקט ובא לראות בשמחת החורה עם ית' לפיכך וישלח משה את חותמו ואח"כ בחדש השלישי וגו', ע"כ. הנה במדרש הזה יש להעמוד שם אמר הכתוב בני שהיה מסריח בשביל איזה דבר להשיגו שצביגו לו אותו דבר שהיה משתל בו ושמח בו אין ראוי כלל שיתערב בשמחתו זר בעבור כי כשם שהוא בלבד היה מלסער עליו ככה אין ראוי זר להתערב עמו בשמחתו שחשיגו בצביגו דבר השתללותו, מהו א"כ דמיון הנמשל למשל דלמה יהיה השתעבדותם לעבודת מזרים גורם קבלת החורה להם לבדם, דמה ענין קבלת החורה לשעבוד והא בהא לא תליא. אבל המדרש הזה בא לבאר כי לא היה ראוייה החורה להגות לישראל כי אם בשביל שהיו בעשבוד וביסורין כי היסורין הם הכנה נעמית לקבלת החורה ביותר. ובברכות (דף ה) ג' ממנות טובות נתנו לישראל וכולם לא נתנו להם אלא על ידי יסורין ואלו הן, תורה, ארץ ישראל, עולם הבא, תורה מנין שנאמר (תהלים נד) אשרי הגבר אשר יסרתו יין ומתורקן תלמדנו, ארץ ישראל מנין שנאמר (דברים ח) וידעת עם לבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך ימסרן וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביא אל ארץ טובה וגו'

הקדמה

וגו/ עולם הבא מנין שנאמר (משלי ו) כי נר מנורה
ותורה אור ודרך חיים תוכחה מוסר, ע"כ. ביאור
הדבר מה שנתנו אלו ג' דוקא על ידי יסוריין מפני
כי רחקו דרכי אלו המתנות בלבטן מדרכי כל המתנות
זולתן אשר הם דרכים בגמייים לא כן אלו שנקראו
מתנות טובות לפי שהם המתנות קדושות ונדלות מן
הגשמיות, אם התורה בשיהא כולה עכלית, ואם ארץ
ישראל היא ארץ הקדושה, ואם עולם הבא שנבדל
מן הגוף הגשמי לגמרי, לכן אין ראוי לקבלן כי אם
על ידי יסוריין הממטטין הגוף והגשמיות עד כי ראוי
לא אל המתנות אלו הקדושות הכלתי בגשמיות, כאשר
ביארנו דבר זה במסכת אבות בביאור דרך חיים.
ואלו ג' מתנות כל אחת יותר קדושה ומסולקת
מהגשמיות מחברתה, כי ארץ ישראל היא ארץ קדושה
באמת אמנם היא גשמית בעלם רק שיש עליה שם
קדושה, יותר מזה התורה שהיא בעלמה עכלית
וקדושה אבל יקבלנה וישגינה האדם בעל גוף גשמי
דבר עליה מדרכת עולם הבא שחין צו גוף לגמרי
ועיין לא ראתה אלהים זולתך (ישעיה סד) רק
שהתגלה לא זכרם. אלא כפי הסדר שהגיעו אליהם
ישראל, ולפיכך נקראו טובות בשם הנוסף דוקא על
דבר הנבדל מן הגשמי כמו שביארנו במקום הזולת,
ולכך ביחוד אצל האור כתיב (בראשית א) וירא
אלהים את האור כי טוב ויבדל, כי בריאת האור
הראשון לא היה גשמי לכן נגזר לעמוד לבא
לעולם הבא שכולו טוב וזהו שאמר וירא וגו' כי
טוב ויבדל. לפיכך לא נמנה תורה אלא לישראל
שהיו משועבדים במצרים בפרך ונתמעט גופם עד
שהיו ראויים אל התורה העכלית, ולכך אמר המדרש
שלא היה ראוי יתרו לקבלה בשלא נמצאת צו הסבה
שנרמה לישראל קבלתה הוא השתעבדותו במצרים
כאמרו, ואף אם היו אומות אחרות מקבלים התורה
גם כן כשהחזירה הש"י עליהם מכל מקום היו ישראל
ראשונים אל קבלתה לעמוד בסודיה ולדעת את
דרכיה והתורה מיוחדת להם, רק שעל ידי שזכו
לה הם היו זוכין גם האומות אם היו רוצים לקבלה
אבל עיקר קבלתה לישראל בלבד והאומות עפלים
להם. אמנם לא כן יתרו שאם היה עם ישראל
בשעת קבלת התורה לא יתכן לומר עליו שיהיה עפל
אל ישראל כי הוא היה תוך ישראל והיה מקבלה
עם ישראל שזה להם בבחינת קבלתם, והרי לא
בשעבוד במצרים עד שיהיה זוכה להם, ולפיכך
כתיב וישלח משה כסדר הנכון שלא זכין ספק, וסבב
הש"י שילך לארצו לגייר משפחתו שלא יהיה עם
ישראל כשיקבלו התורה וחזר אחר מתן תורה והיה
עם ישראל בדגלים. ולמאן דאמר יתרו אחר מתן
תורה בא תורה לנו הכתוב כי לכך לא בא קודם
מתן תורה בשאין ראוייה נתינת התורה לישראל
בהיותו עמה כנוכח, ולכך כתב וישלח משה ואחר
כך בחדש השלישי. והגם כי אמרו במדרש שלכן

לחוסף דיינים ודבר זה הוא יתר על עיקר הדין ולכן נתייחסה עשה זאת ליתרו בזהלם, ואע"פ כן לא נזר יתרו רק שיעשה זה על ידי שינוי לו הקב"ה בהסכמתו כן כדכתיב (שמות יג) ויזן אלהים ויכלת עמוד, כי הולט במהשבתו. ע"ן היא מדת של הקב"ה כמו שאמרנו, וכך אמרו בספרי למה נעלם מעיני משה כדי לתלות זכות בזהלם רצו לומר כי בשביל שפרשה זאת שיכה ליתרו לכן נעלמה מעיני משה לתלות הזכות במו שראוי ומיוחד אליו יתרו והתפתח הזה שאין למשה להכנס בזה שראוי ליתרו כפרט ולא לזולתו:

ובחולין (דף ו') העיר ר' יהושע בן לוי על ר' חמיו של רבי מאיר אמר שכן ויהי רבי את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו וח"ל מקום שבחובותך ואבות אבותיך רבנו ג' אבות אחת נהגו בו היתר דעת הן מקרא (מלכים ב) וכתב נחש הנחשח אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושחן אפשר ב"א אשא ולא צערו ב"א יהושפט ולא צערו והלא כל עבודה זרה שבעולם אשא ויהושפט צערו אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן לתלמיד חכם שאמא דבר הלכה שאין מוסיחין אותו ואמרי לה אין מוסיחין אותו ואמרי לה אין מוסיחין אותו, מאן דאמר מוסיחין דכתיב (שמות כח) ולא יזח החשן, ומאן דאמר מוסיחין דכתיב (איכה ג) כי לא יזח לעולם ה', ומ"ד אין מוסיחין דמקן משרבו זמוריה הלב רבו ממלוכה בישראל, ע"כ מה שאמר מקום הניחו לו להתגדר ולא הסיקו לו לזכות הניחו לו לצר זה להתגדר בו דמאן עיני מקום לעלאן אלא שרצה לומר שכל אשר יש מקום מיוחד לזוהי דבר אין ראוי לדבר אחר לכנס להשיג גבולו ומקומו הראוי לו ולכן הניחו לו מקום שלו, ומה שנקרא כתיבת נחש הנחושח מקום אשר הוצח ליחזקיהו הוא זה, כי מן הדין אין זה בכלל ואשריהם שגדעון הנאמר (דברים ז) על דבר שפאשר בזה שגנבד דהיינו עבודה זרה או אברה שהיא של העובדים אותה כמוכן ואשריהם, אבל נחש הנחושח אין יכולים עובדיו לאוסרו כי אין אדם אושר דבר שאינו שלו רק שכתב אותו יחזקיהו משום מגדר מלתא שלא יסעו אחריו עוד, וזהו המקום שהניחו לו אבותיו ביחוד כי הוא היה מתחוק ומתחמץ תמיד לתקן המכשולות לגדור ישראל שלכך נקרא שמו יחזקיהו לפיכך שייך לומר בזה מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כלומר כי מקום זה שייך לו ואין אדם נכנס למקום חבירו. כנה גם בזה סרה קושיית החוספות שם שהקשו אחרי לא משני נמי הכי בשבת (דף נז) דדרשין וזהו הבמות אשר על פני ירושלים אשר בנה שלמה ואותם ציער יאשיהו (מלכים ב כג) אפשר

שלה את יתרו עד שהיו ישראל עומדים בעצמם וליחיים לחורה, ומה שאמרו במיתלתא שנקרא יתרו על שיתר פרשה אחת בצורה הוא הדבר אשר דברנו שהיה יתרו על ישראל כי החורה גם כן ראוי ליתר דוקא ולכן הוגבלה במזות כמינין תרי"ג מספר החורה כי ראוי ליתר דוקא כמו שי"א עוד בדברנו שמשפר תרי"ג מזות ראוי לישראל, ותפני שיתרו היה יתר על ישראל כשחגל גם הוא ליתר פרשה אחת, וכן הפרשה שהוסיף הוא גם היא בסגולה זאת בעצמה כאלו היא יתרו בצורה דהיינו להוסיף ולייתר דיינים על עשה, כשכפר הדין בעצם ראוי דוקא למשה שהיה נקרא איש האלהים (תהלים ז) ויתרו בעלמו בסגולתו ובבחינת שמו הוסיף דיינים עליו, ומעשה ויישפ"ג מה שיקשה על הדעת משה שהיה אב להכמים ואדון כל הנביאים איך יקבל עשה זו מיתרו על דבר הדיינים, אבל ראויים היתה עשה זו ליתר ולא לזולתו כמות שהוא היה יותר על ישראל היה מיתר הפרשה ליתר ולהוסיף דיינים אשר בשכנר לא היה כי אם משה בלבדו שאליו מיוחד המשפט בעצם. אמנם יתרו שהיה יתרו על ישראל הוא נתן עשה להוסיף ולייתר דיינים, וזהו שאמר שיתר פרשה אחת בחורה, ואם שאלך דעתך מה עשה זה בהוספת דיינים דבר שאלך יודעין, אף הוא תשיב אמריה לה כי בודאי צריך עשה וטוב טעם כשכפר משה דוקא היה ראוי לדון את ישראל מכל זולתו כנזכר, וכדכתיב (דברים לג) דקח ה' עשה ומשפטיו עם ישראל הרי כי אליו ראוי המשפט עד שלכך נקרא איש האלהים שהוא כבוד עממי לדיין דכתיב עד האלהים יבא דבר שיהיה, והנה חשב משה בדמיונו שלא יאות אליו הוספת דיינים מפני שדבר זה נחשב כאלו הוא יולא תקן המשפט ומדתו, כי כל זה הוא בכלל (דברים נז) דקח נדק חרדוף הלך אחר בית דין יפה אשר אין לאלה ממנו אף כמות השערה ומי יחוש וידון יתרו אמנם המיוחד לכן אין עוד מלבדו, אבל יתרו אשר שמו נהא לו והוא כיה לשמו כשכפר זכרנו שיעור מספיק העלה דעתו כיון שלא יוכל משה לעמוד בזה שי"א דן כל היום מצדק על ערב ראוי להוסיף דיינים ולהתלבש במדת יולרו אשר ראוי כי הוא יתבי בשעה שעלה לפניו במחשבה לברוא את עולמו במדת הדין ורצה שאין העולם יכול להתקיים בו ויתר ושיקף מדת הרחמים עמו, וכבר שמענו גם ראוי ממאי דכתיב בענין (שמות יח) ויעמוד העם על משה מן הבקר כי הערב כי הדין כללו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כידוע מאמרם ז"ל בשבת (דף י) כתיב הכא מן הבקר עד הערב וכתיב התם (בראשית א) ויהי ערב ויהי בקר וכו'. ואמר יתרו כי גם כן בזה כשכפר אי אפשר למשה לעמוד בצורת הדין הראוי היותו יושב בדין לבדו תמיד יתכן לשקף המדה שאינה על פי דין גמור דהיינו

הקדמה

ומאן דאמר אין מזיחין בא להוסיף עוד לא זו שלא זיניחום אלא אף אל יתלונו על אומרם לשנאנו ולומר שבגבהות לבו מתנשא מתעטש לחדש דברים שלא אמרום מעולם מי שקדמוהו . הרי מבואר בגלגל ראייה ברורה כששם בזהב שהגם אם נאמר איזה דברי גדר ותיקון הראויים לפי הדור לפי הזמן ולפי השעה שאין להרהר אחרינו לפקפק ולומר זכור נא ימות עולם בניו שנות דור ודור למה לא נשמע בזהם כדבר הזה , כי על זה וכיוצא אנו אומרים באולי הונח לנו מקום להתגדר בו ומכל שכן כי דברינו שיתבאר החוש יעיד עליהן ולא יוכל להכחישם כי אם הסכל והמעטק את לבו לומר על רע טוב ועל טוב רע אשר לכמוהו לא תועיל עדות וראיה ועליו נאמר (משלי ט) אל תוכח את האדם כל בר דעת הרואה אחרייתו עליו נאמר (שם) הוכח להכם ויאכהבך :

ותייתי לי כי מיום עמדי על דעתי נחתי את לבי לדעת חכמה והוללות מעשה הדור בהנהגת הסורה והלמוד ולא ישרו צעתי באמרי לא זו הדרך אשר הלכו בו אבותינו וקדמוינו הקדושים אשר אי אפשר לאדם לעשות ערך בינינו וביניהם כי כל ערך הוא בדומה והחלוף הוא בכמות ואין כאן ערך כלל , לכן התנבצתי כארי לפני איזה שנים שעברו לתקן בזה מה שהעלמה דעתי ולא עמדה לי כי בני הדור הזה אומרים אחרי רבים נלך , ובפני זמן מה נתעוררתי לכתוב למדינות פולין ורוסיה לגדור איזה דברים הראויים לגדור בזה גם היא לא עלמה בידי וכתיב אז כתיי עתה באולי יכנסו דברי באזני אשר נגע אלהים בלבבם ויקבלו ענה ומוסר לטוב להם כל הימים בזה ובצו לשאורכל להגיל אחד מי אלף את שראוי להגיל ולא אשים לב לאלף סכלים הנותנים הנותנים כסף סוררת שוררת ומעלימין עין משוררים . ואף כי כתבנו הדברים בכמה מקומות ראינו לייחד להם דבור בפני עצמו כי לפי גודל יקר מעלת ותשיבות הדבר וגודל הזולזל שמולוין בני אדם בדברים אשר עליהם העולם עומד ראוי לכל איש הירא את דבר ה' להעלות על לבו מה יהיה באחריתו אם נלך עקלקלות בדבר שהוא פתוחונו בעולם הזה ובעולם הבא , לכן אני אומר (שעיה טז) הפן אזיכים ולם אלי שמעו וחייו נשכסם , אמן :

בא אסא ולא ציערם וכו' ולא משני דמקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו , עד שתעצמו הפוסקות לתרץ משום דנחש הנחשת שיעשה על פי הדבור עמו בו ראשונים והיו סבורים שאסור לצערו . ולפי דברינו שקדמו אחי שפיר כי בצמות לא יפול לשון מקום הניחו וכו' דעל פי הדין גם כל אחד מהראשונים היה לו לבערם לכן הוכרח התלמוד שם לתרץ באופן אחר מקום ראשונים לאחריהם וכו' יעייין שם , אבל בכתיבת הנחש לא היה ציעור יחזיקה על פי הדין כלל רק שהיה מתחזק בצמות כי נחש הנחשת לא נאמר שלא היה של עובדיו כאמור בדבר זה שיך לומר מקום הניחו לו אבותיו שהוא הוא המסוגל דוקא לכך וזהו מקומו וגבולו ביחוד , וכן מה שהקיר רבי בית שאן לא שיך בזה דין כי לא כתיב בית שאן לענין זה בקראת עד שיהיו הראשונים אחרים אותו יתכן ביה מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו . ואע"ג דליף מזה לימוד כללי לכל תלמיד חכם האומר דבר חדש שאין מזיחין אותו , הכי קאמר כיון דאפילו במקום שיש לומר בא אסא בא יהושפט כמה דורות שהיו חסידים ואנשי מעשה גם כן שהניחו העבירה אפילו הכי הם לא עשו וחקנו דבר זה עד שצא אחריהם מי שהוא ועשאו אף דהתם ראוי להקשות למה לא אמרוהו הראשונים יש ללמוד מזה גם כן דאין לדחות שום תלמיד חכם האומר דבר חדש אפילו היכא דאין לומר שהוא מקומו השייך לו בפרטית כיון דאפילו היכא דיש לומר אפשר בא אסא וכו' אפילו הכי אמרינן מקום הניחו לו , ממילא הכי נמי היכא דאין לומר אפשר באו הראשונים ולא אמרוהו וזה בא ואמרו כגון בדבר חדש שאי אפשר לראשונים שיאמרו הכל דשומעין לו אפילו כשאינו מקומו המסוגל לו לבדו . ואלו ג' לשונות נקט המחבר נראה מכוון כל אחד דבר בפני עצמו להוסיף על חבירו , האחד שלא יאמרו על דברי תלמיד חכם כי בודאי שקר הוא דובר לדחות את דבריו לגמרי וזהו לשון לא יזח שהוא דחייה גמורה , ולשון מזיחין בא להוסיף לא זו אלא אף זו שלא זיניחום עד שלא יהיו נחשבים בעיניהם להנחום בהם כל כך וזהו אין מזיחין שאין לעזוב אותם כלל רק יקרצום ויעגדו אותם עטרה לראשם ,

